

práci a nedostal se takto do postavení, jež by snad bylo bývalo proň méně výhodno. Že by byl býval k tomuto rozhodnutí donucen pohrůzkou, žalobce vůbec netvrdil. Pohnutku, pro kterou neuplatňoval svého zákonného nároku vůči žalovanému, mohl ostatně žalobce mít pouze po dobu trvání pracovního poměru, nikoli však při vystoupení z práce dne 4. ledna 1919, kdy mu nic nebránilo, by upravil s žalovaným vzájemné nároky společným sčítáním. Vzhledem na to jest nerozhodno, že podle znění § 1154 b) obč. zák. žalobce podržel nárok na úplatu za dobu, kdy byl nemocen, neboť toto zákonné ustanovení platilo proň jen tak dlouho, dokud se nároku toho nevzdal. Soud odvolací právem poukázal na ustanovení prvního odstavce § 1154 b) obč. zák., dle něhož zaměstnanec po dobu nemoci jen tenkrát nepozbude nároku na plat, když nemoci nezavinil úmyslně nebo hrubou nedbalostí. Jestliže totiž zaměstnanec neuplatňuje po delší dobu svého nároku dle § 1154 b) obč. zák. a přijímá platy v obnosech, odchylujících se od tohoto zákonného ustanovení, tu zaměstnavatel jeho může důvodně mít za to, že zaměstnanec vzdal se nároku onoho mlčky, a zaměstnavatel nemá tudíž příčiny, by pátral, zda zaměstnanec zavinil svou nemoc čili nic; postupem času stěžuje se možnost, zjistiti tuto okolnost, vždy více. Nemá-li tedy dělník úmyslu, vzdáti se onoho zákonného nároku, ale odkládá uplatňování jeho a přijímá platy, nesrovnávající se s ustanoveními § 1154 b) obč. zák., nejedná dle zvyklostí a obyčejů poctivého obchodu. Okolnost, že dělníci dlouho nevěděli o ustanovení § 1154 b) obč. zák., jež vstoupilo v platnost dne 1. ledna 1917, jest již proto nerozhodna, poněvadž dovolatel sám uvádí, že dělnické organizace upozorňovaly horníky na právo, jim dle tohoto § 1154 b) příslušející, a že v roce 1918 horníci již uplatňovali před soudy své dotyčné nároky. Z dopisu, jež zástupce žalobcův předložil při odvolacím přelíčení, vysvítá, že žalobce uplatňoval svůj nárok vůči žalovanému upomínkou ze dne 27. ledna 1919, nikoli tedy, jak dovolatel tvrdí, již několik málo dní po výstupu žalobce z práce, který nastal dle souhlasného přednesení obou stran dne 4. ledna 1919.

Čís. 270.

Náhradní povinnost státu dle zákona ze dne 18. srpna 1918 čís. 317 ř. z. není obmezena ani na případy, s válečnými událostmi přímo související, ani časově na období po působnosti zákona, nýbrž vztahuje se v posléz řečeném směru i na případy od počátku války až do působnosti zákona.

(Rozh. ze dne 25. září 1919, R I 362/19.)

Dne 21. června 1918 došlo v P. k pouličním výtržnostem, při nichž vojenským oddílem, kterému bylo rozkázáno, rozehnati shluknuvší se lid, vypáleno bylo do davu asi 50 ran, jimiž bylo několik osob usmrceno, několik poraněno. Mezi jinými usmrcen byl také třináctiletý Karel H., žák páté třídy obecné školy. Otec jeho Josef H. odvolává se na ustanovení zákona ze dne 18. srpna 1918 čís. 317 ř. z. podal u vrchního zemského soudu v Praze na erár republiky Československé jako právní ná-

stupkyně bývalého státu Rakouského žalobu o náhradu škody. Žalovaný erár vznesl proti žalobnímu nároku námitky nepřipustnosti pořadu práva a věcné nepřislušnosti dovolaného vrchního soudu zemského, již nelze odstraniti ani výslovnou úmluvou stran. K odůvodnění obou námitek žalovaný erár přednesl, že ustanovení zákona ze dne 18. srpna 1918 čís. 317 ř. z. se nevztahují k případu, který jest základem žaloby, protože a) uve-
vený zákon má na mysli pouze takové případy usmrčení nebo poško-
zení osob civilních, které jsou v bezprostřední souvislosti s válečnými
událostmi, a této souvislosti tu není; b) dotčený zákon, nabyv moci dnem
31. srpna 1918, dle všeobecných zásad právních, nepůsobí zpět na pří-
pady dřívější, pročez nelze ho použiti na události ze dne 21. června 1918;
když však neplatí zde zákon ze dne 18. srpna 1918, čís. 317 ř. z., nejen
nemá místa zvláštní příslušnost vrchního soudu zemského, nýbrž vylou-
čena jest vůbec příslušnost řádných soudů, ježto jde o nárok odvozo-
vaný z činu státních orgánů, vykonávavších výsostní práva státu, ná-
roky takové však nepatří na pořad práva. V r c h n í z e m s k ý s o u d
námitky zamítl, to z těchto důvodů: Procesní soud neshledává obě
námitky bezdůvodnými, pokládaje za to, že zákon ze dne 18. srpna 1918,
čís. 317 ř. z. vztahuje se k případu, který jest základem žaloby. By
správně a spolehlivě vystižen byl význam a dosah tohoto zákona, nutno
hleděti k dějinám jeho vzniku. V té příčině přicházejí v úvahu tyto zdroje
zákona:

1. návrh poslanců Dra Grossa a soudr. ze dne 22. června 1917 čís. 336
příloh k těsnopisným protokolům poslanecké sněmovny, XXII. zase-
dání 1917,

2. návrh poslanců Dra Benkoviče a soudr. ze dne 26. června 1917
v příčině náhrady škody osobám, za války politicky stíhaným (nevinně
odsouzeným a zatčeným, protizákonně konfinovaným a internovaným)
čís. 370 týchž příloh,

3. návrh poslanců hrab. Lasockého a soudr. v příčině odškodnění osob
nevinně zatčených, internovaných a konfinovaných, po případě jich po-
zůstalých, jakož i příslušníků rodiny osob nevinně popravených čís 883
týchž příloh;

4. zpráva justičního výboru poslanecké sněmovny z 28. února 1918
o návrzích pod 1. až 3. naznačených, čís. 1004 týchž příloh;

5. jednání v 71. zasedání poslanecké sněmovny ze dne 12. března 1918,
těsnopisné protokoly poslanecké sněmovny XXII. sese, stránky 3593
a násl.;

6. usnesení poslanecké sněmovny o zákonu o povinnosti státu, nahra-
diti škodu za bezprávná poškození civilních osob za nynější války, č. 1031
příloh k těsnopisným protokolům poslanecké sněmovny XXII. sese 1918:

7. zpráva komise pro justiční záležitosti v panské sněmovně ze dne
24. dubna 1918 čís. 163 příloh k těsnopisným protokolům panské sně-
movny XXII. sese 1918;

8. jednání v 35. zasedání panské sněmovny ze dne 19. července 1918,
těsnopisné protokoly panské sněmovny XXII. sese, stránky 1125 a násl.;

9. jednání v 83. zasedání poslanecké sněmovny ze dne 26. července
1918, těsnopisné protokoly poslanecké sněmovny XXII. sese, stránky 4275
a násl.

Z těchto návrhů, zpráv, osnov a jednání jde na jevo toto: Bezprostřední podnět k dotčenému zákonu daly ovšem politováníhodné přehmaty orgánů vojenských a četnických v prvních dobách války, hlavně v Haliči. Než hned při podání návrhu poslanců Dra Grossa a soudr. čís. 336 bylo výslovně poukázáno k tomu, že sice v § 12 státního základního zákona ze dne 21. prosince 1867 čís. 145 ř. z. zásadně stanoveno jest ručení státu za porušení práva, která byla způsobena bezprávnými opatřeními státních zřízenců, že však úprava tohoto ručení byla vyhrazena zvláštnímu zákonu, k němuž (vyjímouc zákon syndikátní) dosud nedošlo; že jest nyní svrchovaný čas, by tato záležitost konečně byla upravena a by byly utvořeny alespoň ty záruky, jež platí v říši Německé od roku 1910 (zákon ze dne 22. května 1910), že se tudíž navrhuje zákon, který by také pro stát Rakouský stanovil ručení za státní zřízence, čítajíc k nim i osoby vojenské, pokud jde o jejich činnost ve službě veřejné. V té příčině měl § 1 navrhovaného zákona zníti v ten smysl, že, poruší-li státní zřízenec nebo státní úřad, vykonávaje veřejnou moc jemu svěřenou, úmyslně nebo z nedbalosti úřední povinnosti, jemu vůči osobám třetím příslušející, stát povinen jest náhradou — v § 3 mělo býti vysloveno, že totéž ručení má místo, porušeno-li právo úřady neb osobami vojenskými; dle § 12 měl zákon působiti zpět ode dne 25. července 1914, platiti tudíž při všelikém porušení práva, jež stalo se za války. Vláda původně prohlásila, že sice nesouhlasí s tím, by zákon o ručení státu za porušení práva, jehož dopustili se jeho úředníci, působil nazpět, že však jest ochotna, vyjmouti jisté křiklavé případy porušení práva, jež se v této válce přihodily, a v těchto těžkých případech uznati povinnost státu k náhradě škody. Vláda s počátku chtěla totiž převzít povinnost k náhradě škody pouze v těch případech, kdy četníci atd. vykonali exekuci, kdy lidé byli skoleni, aniž byl nad nimi vynesena rozsudek smrti. Výbor však rozšířil tyto případy a později byla v dohodě s vládou ve výboru usnesena osnova zákona, jež předložena byla poslanecké sněmovně (čís. 1004 příloh). Po kompromisu tedy výbor konečně prohlásil, že souhlasí, by zákon vyňal některé případy a by v těchto případech, pokud se v této válce udály — tedy se zpětnou působností od počátku války — stanovena byla povinnost státu k náhradě škody. Zpravodaj při jednání o této osnově zákona v poslanecké sněmovně pak výslovně prohlásil, že dle tohoto zákona nastává povinnost státu k náhradě škody, především v těch případech, kdy někdo nezákonně byl zabit nebo na těle těžce poškozen příslušníkem četnictva neb ozbrojené moci nebo k jejich rozkazu. Také zástupce vlády (ministr spravedlnosti) při téže příležitosti podotkl, že předpokladem pro povinnost státu k náhradě škody jest právu odporující zabití nebo zranění osoby civilní. Zákon, na němž poslanecká sněmovna dne 12. března 1918 se usnesla, zněl ve svém § 1 takto:

Byla-li osoba civilní v nynější válce příslušníkem ozbrojené moci nebo četnictva nebo k jejich rozkazu bezprávně usmrcena nebo na těle poškozena, jest stát povinen, dáti přiměřenou náhradu za majetkoprávní újmy z toho vzniklé. Nárok nemá místa, dopustil-li se usmrcený nebo poškozený skutku trestného, na který je stanovena smrt, nebo nebylo-li bezprávné usmrcení nebo poškození v žádné souvislosti s výkonem moci služební. Když pak panská sněmovna zabývala se touto věcí, bylo ve

zprávě komise pro justiční záležitosti (čís. 163 příloh) zdůrazněno, že účelem a základní myšlenkou osnovy zákona, jak poslaneckou sněmovnou byla přijata, jest, že stát má ručiti za následky úředních opatření, za války učiněných, nebyla-li kryta platným právem. Vyskytly se však pochybnosti co do pojmu »bezprávnosti«. Jen by tyto pochybnosti byly odstraněny, pozměněno bylo znění § 1 a navrženo, by v § 1 vyslovena byla zásada, že za újmy majetkové, jež vzešly z dotyčných usmrcení nebo poškození na těle (to jest dle toho, co výše uvedeno z usmrcení nebo poškození civilních osob za války příslušníky ozbrojené moci nebo četnictva nebo k jejich rozkazu) stát má dáti přiměřenou náhradu. Povinnost k náhradě škody platí pak obecně a naprosto, pokud není tu některá ze zákonných výjimek, jež justiční komisí byly ponavrženy. Ve znění, podle této zásady modifikovaném, usnesen po té zákon jak panskou, tak i poslaneckou sněmovnou a byl sankcionován. Z toho všeho s dostatek vysvítá, že platnost zákona ze dne 18. srpna 1918 čís. 317 ř. z. není věcně obmezena na případy, s válečnými událostmi bezprostředně související, nýbrž že provedením zásady, již v základním zákoně státním ze dne 21. prosince 1867 čís. 145 zák. ř. vyslovené, stanoveno bylo v něm — arci s obmezením časovým, totiž s obmezením na dobu války — ručení státu za wszelké poškození tam uvedené, jež státními úřady nebo příslušníky ozbrojené moci nebo četnictva nebo k jejich rozkazu osobám civilním bylo způsobeno a že toto zásadní ručení vyloučeno jest jen tehdy, když nastává některá z výjimek, v zákoně taxativně uvedených. Ježto pak není sporu o tom, že usmrcení nezl. Karla H. stalo se za války a že bylo způsobeno příslušníky ozbrojené moci, dlužno uznati, že zákon ze dne 18. srpna 1918 čís. 317 ř. z. se vztahuje k přítomnému případu. Vzhledem k tomu, že v zákoně ukládá se státu povinnost k náhradě škody za bezprávná poškození v nynější válce čili za nynější války, nebylo třeba, by v něm zvlášť bylo stanoveno, že působí zpět na případy přihodivší se ve válce, ale přede dnem vyhlášení zákona. Jen mimochodem se připomíná, že bylo ve zprávě justičního výboru poslanecké sněmovny (čís. 1004 příloh) uvedeno, že zákon se týká všech poškození, která se stala v nynější válce, tedy od jejího vypuknutí, — a že tento výklad výslovně s důrazem vytčen byl v zasedání výboru jak výborem, tak i zástupci vlády. Podobné prohlášení učiněno také zástupcem vlády (ministrem spravedlnosti) v poslanecké sněmovně při jednání o osnově zákona (těsnopisné protokoly stránka 3596, sloupec druhý, poslední odstavec). Když tomu jest tak, jak výše vyloženo, nelze důvodně pochybovati, že jde o spornou záležitost, která zvláštním zákonem výslovně soudům byla přikázána a pro kterou byla stanovena zvláštní příslušnost vrchního soudu zemského jako procesního soudu stolice prvé. Námitky nepřipustnosti pořadu práva a věcné nepřipustnosti dovolaného soudu nejsou tedy odůvodněny a byly zavrženy. Otázky, zda žalovaný erár pasivně jest legitimován a zda jest tu některý ze zákonných důvodů omluvných, týkají se věci hlavní; o nich bude jednáno, nabude-li toto usnesení moci práva.

Nejvyšší soud nevyhověl rekursu finanční prokuratury, poukázav k správnému odůvodnění prvé stolice a podotknuv, že v zákoně ze dne 18. srpna 1918, čís. 317 ř. z. nebylo třeba výslovně uváděti, že

účinkuje nazpět, poněvadž z jeho znění: »byla-li v nynější válce...« nepochybně vyplývá, že jeho ustanovení týče se veškerých případů ve válce 1914—1918 sběhlých, a že tudíž v odporu s předpisem § 5 obč. zák. má nazpět účinkovati.

Čís. 271.

Nepřípustnost pořadu práva pro nárok na náhradu škody, způsobené vadným stavem nouzového bytu tomu, komu byt obcí u výkonu bytové péče byl přikázán.

(Rozh. ze dne 30. září 1919, R I 371/19.)

Obci B dány byly vojenskou správou bezúplatně k použití pro bytovou péči důstojnické baráky bývalého zajateckého tábora. Uchazečům o nouzový byt vydávala obec zvláštní poukázky, jež je opravňovaly, by do baráků vstoupili, vhodné bytové místnosti si vyhledali a v nich pak bydleli. Místnosti ty přenechávány pak uchazečům bezúplatně jako byt z nouze. Pouze za používání elektrického osvětlení placeno obci přiměřené odškodné. S řečenou poukázkou odebral se A do baráků. Vstoupiv do jednoho z nich utrpěl těžké zranění tím, že spukřelá podlaha baráku se pod ním probořila. Žaloval proto obec o náhradu škody. Žalovaná obec vznesla námitku nepříslušnosti pořadu práva. Pro cesní soud první stolice námitku tu zavrhl v podstatě proto, že mezi obcí a žalobcem založen byl přikázáním nouzového bytu právní poměr, jenž, jsa napodobeninou poměru nájemního, jest poměrem soukromoprávním, byť i užívání bytu poskytnuto bylo bezúplatně, poněvadž jednak úplatnost není podstatným znakem smlouvy nájemní, jednak obec sama vojenské správě za používání baráků ničeho neplatila, a byť i obec nebyla vlastnící baráků, poněvadž obec nadána byla vojenskou správou takovou mocí nad baráky, jež jinak jest jen výronem práva vlastnického. Rekursní soud odmítl žalobu pro nepřípustnost pořadu práva, poněvadž důvodem žalobního nároku jest v podstatě zanedbání místně policejní povinnosti obcí hledíc k nebezpečnému stavu baráků (§ 28 čes. obec. zřiz.) a jedná se zde tudíž o náhradní nárok, o jehož důvodnosti náleží rozhodovati úřadům správním (§ 37 čes. obec. zřiz.)

Nejvyšší soud nevyhověl dovolacímu rekursu žalující strany.

Důvody:

Pro otázku, zda přípustným jest pořad práva, rozhodnou je podstata a povaha právního nároku. Po této stránce nezáleží především na tom, že jde o nárok majetkoprávní. Neníť majetkoprávní poměr o sobě totožným s poměrem soukromoprávním, ježto i v právních vztazích jednotlivců jako příslušníků organických svazů veřejného práva (státu, země, obce atd.) k těmto svazům vznikají nároky majetkoprávní. Rovněž o sobě nerozhodno, zda nárok opírá se o právotvornou skutečnost, jež jako t. zv. právní důvod došla zákonné úpravy a právníckého zpracování hlavně v právu soukromém. Jsouť právotvorné skutečnosti téhož